

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS BESLUT

Mål nr
4880-14

meddelat i Stockholm den 28 maj 2015

KLAGANDE

AA

Ombud och offentligt biträde: Advokat Oskar Söderberg
Advokatfirman Per Nyberg AB
Rådhusplanaden 7 A
903 28 Umeå

MOTPARTER

1. Individ- och familjenämnden i Umeå kommun
Box 3045
903 02 Umeå

2. BB

Ombud och offentligt biträde för 2: Advokat Johan Mellgren
Advokatfirman Wigert & Placht AB
Box 1965
751 49 Uppsala

3. CC

4. DD

Ställföreträdare och offentligt biträde för 3–4: Advokat Anna-Karin Sjölund Alm
Legare Advokatbyrå AB
Rådhusplanaden 7 B
903 28 Umeå

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Sundsvalls dom den 27 augusti 2014 i mål nr 964-14, se bilaga
(här borttagen)

SAKEN

Vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

Dok.Id 158834

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avskriver målet från vidare handläggning.

Högsta förvaltningsdomstolen fastställer vad kammarrätten beslutat om sekretess.

Högsta förvaltningsdomstolen beslutar att ersättning ska betalas till Oskar Söderberg som offentligt biträde med 5 696 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete, till Johan Mellgren som offentligt biträde med 7 324 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete och till Anna-Karin Sjölund Alm som offentligt biträde med 2 441 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete.

BAKGRUND

BB och AA har två gemensamma barn, CC och DD. Efter en händelse som inträffade i april 2013 lämnade BB tillsammans med barnen familjens gemensamma hem i Falun och flyttade till Umeå. Samma månad meddelades AA kontaktförbud i förhållande till BB. I september 2013 beslutade Falu tingsrätt att barnen tills vidare skulle bo tillsammans med BB och ha rätt till skyddat umgänge med AA. Han dömdes senare för ringa misshandel av BB. Skatteverket medgav BB och barnen kvarskrivning på den gamla folkbokföringsorten.

Ordföranden i Socialnämnden i Umeå kommun beslutade den 13 februari 2014 att omedelbart omhänderta CC och DD enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Samtidigt beslutades med stöd av 14 § att barnens vistelseort inte fick röjas. Beslutet fattades på grund av en underrättelse från socialförvaltningen i Falun om att AA skulle ha uttalat att han hade rätt att hämta barnen när han ville och att han hade för avsikt att göra det.

Mål nr
4880-14

Socialnämnden underställde Förvaltningsrätten i Umeå besluten om omedelbart omhändertagande. Förvaltningsrätten fastställde besluten den 25 februari 2014.

Socialnämnden ansökte därefter om att barnen skulle beredas vård enligt 2 § LVU och angav som skäl att barnen behövde stöd och skydd då det fanns en påtaglig risk att deras hälsa och utveckling kunde skadas genom det våld som fadern utsatt modern för och risken för att han kunde komma att skada henne allvarligt.

Av socialtjänstens vårdnads-, boende- och umgängesutredning framgick bl.a. följande. Umgänget mellan AA och barnen är inte problematiskt utifrån andra omständigheter än de skyddade personuppgifterna och det kontaktförbud som råder. Kontakten mellan barnen och AA uppfattades av umgängesstödjaren som mycket bra.

Förvaltningsrätten i Umeå fann att det inte förelåg förutsättningar för att bereda barnen vård enligt LVU och avslog socialnämndens ansökningar.

Kammarrätten i Sundsvall beslutade i den nu överklagade domen att barnen skulle beredas vård med stöd av 2 § LVU. Kammarrätten fann att det varit otrygga och uppslitande förhållanden i det gemensamma hemmet som måste ha påverkat barnen. Den akuta risken för att barnen skulle utsättas för allvarligt hot om våld gentemot modern var visserligen mindre genom besluten om kontaktförbud och hemlig vistelseort. Socialnämndens beslut om hemlighållande av barnens – och därmed barnens mors – vistelseort var fattat med stöd av LVU och gällde inte om LVU-vården upphörde. Vid en sammantagen bedömning ansåg kammarrätten att det fanns sådana missförhållanden i hemmet som utgjorde en påtaglig risk för att barnens hälsa och utveckling kunde skadas.

YRKANDEN M.M.

AA yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen med ändring av kammarrättens dom lämnar socialnämndens ansökningar om vård utan bifall och anför bl.a. följande. Det saknas rättsliga förutsättningar för vård enligt LVU eftersom det inte

Mål nr
4880-14

föreligger sådana missförhållanden i hemmet som utgör en påtaglig risk för att barnens hälsa och utveckling skadas. Kammarrätten har gjort en anmärkningsvärd bedömning avseende risken för att han ska utsätta barnen för psykisk misshandel genom att söka upp modern och barnen samt agera på ett sådant sätt mot modern att barnen lider psykisk skada. Han har under lång tid känt till i vilket bostadsområde som BB och barnen varit bosatta men har inte sökt upp dem. Han har inte heller vid de umgängestillfällen som ägt rum gjort några försök att ta med sig barnen.

Socialnämnden bestrider ändring och anför att det finns en fortsatt påtaglig risk att både CCs och DDs hälsa och utveckling allvarligt kan komma att skadas på grund av risken att AA söker upp dem och BB samt utsätter henne för skadligt våld.

BB samt CC och DD bestrider ändring av kammarrättens dom.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Rättslig reglering m.m.

Enligt 1 § andra stycket LVU ska den som är under 18 år beredas vård enligt lagen om någon av de situationer som anges i bl.a. 2 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge har fyllt 15 år, av honom eller henne själv. Vård ska enligt 2 § beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

Av förarbetena till LVU framgår att hänvisningen till ”något annat förhållande i hemmet” i 2 § har gjorts för att täcka alla de situationer i hemmet som kan medföra att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling

Mål nr
4880-14

skadas. Uttrycket avser bl.a. fall då missförhållandena i hemmet inte i första hand beror på vårdnadshavaren själv utan t.ex. på en sambo till denne, när en förälder inte alls knyter an till sitt barn eller där föräldern lever i en sjuklig symbios med barnet. Med ”hemmet” menas både föräldrahemmet och annat hem där den unge stadigvarande vistas men det har också en abstrakt betydelse. Hemmet kan alltså avse inte bara bostaden utan alla de situationer då barnet direkt eller indirekt står under vårdnadshavarens eller annan fostrares inflytande (prop. 1989/90:28 s. 65 och 108).

Högsta förvaltningsdomstolen har i HFD 2014 ref. 23 uttalat att skriftliga hot mot en vårdnadshavare inte är att anse som ett sådant förhållande i hemmet som är grund för vård enligt LVU. I domen framhålls att det finns andra regler till skydd för personer som är utsatta för hot.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Det omedelbara omhändertagandet av CC och DD i februari 2014 föranleddes av den underrättelse som socialnämnden fått från socialförvaltningen i Falun om att AA uttalat att han hade för avsikt att hämta barnen. Vid denna tidpunkt var AA och BB separerade sedan april 2013. Barnen bodde tillsammans med BB och de hade rätt att träffa fadern med umgängesstöd. Det umgänge som kom till stånd fungerade bra och ansågs vara förenligt med barnens bästa.

Av utredningen i målet framgår vidare att BB kände oro för sin egen säkerhet. Socialnämnden bedömde att det fanns skäl att hemlighålla hennes och barnens adress för AA. I samband med det omedelbara omhändertagandet beslutade därför nämnden med stöd av 14 § LVU att barnens vistelseort inte fick röjas. Kammarrätten synes ha fäst vikt vid att ett beslut om vård enligt LVU var en nödvändig förutsättning för att upprätthålla detta beslut. Bestämmelsen i 14 § förutsätter dock att det finns ett vårdbehov och är närmast tänkt för situationer där vården kan äventyras av att föräldrarna träffar barnet (se prop. 1979:80:1 del A s. 601 f. och prop. 1989/90:28 s. 74).

BESLUT

Mål nr
4880-14

Risken för att AA skulle söka upp BB och de eventuella negativa konsekvenser detta skulle kunna få för CC och DD kan enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening inte anses utgöra ett sådant förhållande i hemmet som avses i 2 § LVU (jfr HFD 2014 ref. 23). Det fanns därmed inget vårdbehov. Kammarrätten borde därför inte ha berett CC och DD vård enligt LVU.

Individ- och familjenämnden har den 2 mars 2015 beslutat att vården enligt LVU av CC och DD ska upphöra. Målet ska därför avskrivas från vidare handläggning.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Karin Almgren, Margit Knutsson, Thomas Bull och Per Classon.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Katarina Sjöberg.